

# Privatlívsfred?

Af Mikael Witte

Forleden afsagde Højesteret i København en dom der kan få langtrækkende konsekvenser for ytringsfriheden. Det var to store organisationer der tømte sammen, nemlig Frimurerordenen og Danmarks Radio. Men det var den grundlovssikrede ytringsfrihed, der blev beskåret. Dommen vedrører således TV-journalist Poul Martinssens ytringsfrihed — og samtlige danskernes informationsret. Krænkelsen af den grundlovssikrede ytringsfrihed skete med henvisning til privatlivets fred.

Sagen om frimurerne startede i 1974 med et interview i Politiken. Her skildrede en af de ledende frimurere organisationen og godkendte, at artiklen også rummede beskrivelser af de ceremonier, som frimurerne underholder hinanden ved. Ceremonier der først og fremmest adskiller sig fra drengenes spejder- og klubceremonier ved at blive udført af voksne mænd i magtfulde stillinger.

TV-journalisten lod sig inspirere af denne artikel og af den omstændighed at lugebrødrene sidder i magtfulde stillinger til at lave en rekonstruktion, som han ønskede at vise TV-seerne. Men den gik ikke. Frimurerne fik nedlagt et forbud i Fogedretten i Gladsaxe og derefter startede den lange march gennem de juridiske instanser. Først skulle ordenen dog lægge 120.000 i kaution som sikkerhedsstillelse. Pengene blev sat ind i spiller.

To år efter nåede sagen til Østre Landsret, der opbevarede fagedforbuddet. Landsretten medgav at frimurerens ceremonier var omfattet af straffelovens bestemmelser om privatlivets fred, men lagde derefter vægt på at ordenen ikke havde haft indvendinger imod artiklen i Politiken. Og da TV-rekonstruktionen ikke afveg væsentligt fra artiklen, blev forbuddet ophevet. Frimurerne appellerede dommen til Højesteret. Pengene garanterede fortsat som kaution, at TV-seerne ikke fik et indblik i ceremonierne, selvom Landsretten havde ophevet forbuddet.

Højesteret hørte på argumenter for og imod. Skulle Grundlovens bestemmelser om ytringsfriheden vige for Straffelovens bestemmelser om privatlivets fred? Juridisk har Grundloven større vægt enn Straffeloven.

Skulle en privatorganisation som Frimurerne kunne vinde over en statsorganisation som DR? Sociologisk har det vist sig, at det næsten altid er staten der vinder over private organisationer.

Syv ud af ni højesteretsdommere besluttede sig så til at stadfæste forbuddet imod visning af rekonstruktionen. En rekonstruktion af ivordnede nogle af landets mest magtfulde mænd mødes og forbrødes. Et ikke uvæsentligt spørgsmål i en tid, hvor man diskuterer demokratierens krise, spørger sig selv, hvem der egentlig bestemmer samfundets udvikling.

Men det mente landets øverste dommere ikke. Der

inde bag de tykke mure besluttede de i sommervarmen at sagen slet ikke havde nogen samfundsmæssig interesse. I dommen står der således bl.a.: »Idet offentliggørelse af det foreliggende indslag, der beherskes af den filmiske rekonstruktion, heller ikke findes at have nogen samfundsmæssig interesse...»

Og så følger kravet om destruktion af filmen, der ingen samfundsmæssig interesse har! Det er ikke første gang at fjernsynsprogrammer forsvinder, men det er første gang at det sker efter en Højesteretskendelse, der er inappellabel. Uomstødelig.

Så må man naturligvis spørge sig selv om denne inappellable afgørelse eller politikernes pression imod radio- og TV-medarbejdere er værst. Højesterets afgørelse har ialfald den fordel frem for pressionen imod medarbejdere, at man kan se den, diskutere den og måske tage den offensivt.

Det var ialfald radiorådsformandens holdning. I en kommentar til dommen siger Birthe Weiss (S): »Dommen bekymrer og foruroliger mig, fordi den anfægter den kunstneriske og journalistiske frihed. Højesterets afgørelse vil gøre det vanskeligere at trække grænsen mellem hvad der er tilladt og hvad der er forbudt, set fra et ytringsfrihedssynspunkt.

Hvis kunstneriske eller journalistiske rekonstruktioner af hændelser og begivenhedsforløb fremover kan forbydes med henvisning til privatlivets fred, så mener jeg bestemt, at Højesterets afgørelse påkalder sig så stor principiel interesse, at den bør tages op til debat. Muligvis på politisk plan».

Birthe Weiss må som radiorådsformand være bekymret for disse juridiske fiksfaksier, der vil virke præcedensskabende overfor andre forsøg på at lave dramatiseringer af virkelige begivenheder. En arbejdsform der sikkert ikke er den mest autentiske, men som på den anden side kan være nødvendige, når det er historiske begivenheder eller begivenheder der i sagens natur ikke kan optages.

At det allerede nu er muligt at hindre optagelser med henvisning til privatlivets fred blev vi vidner til i 1980. GREDANAS generalforsamling er et vigtigt led i forhandlingerne om B&Ws fortsatte eksistens og TV ønskede derfor at optage på generalforsamlingen, sådan som det er tilladt på børsnoterede selskabers generalforsamlinger. Men landsrets-sagfører, Ole Pontoppidan, næstformand for Gredanas og formand for B&Ws bestyrelse smed helt korporligt TV-avisens fotograf ud med ordene: »Nu er det sgu nok! Hvad bilder I jer ind? Ud! Ud! Argument: Privatlivets fred, selvom det var begivenheder af allerstørste betydning, der skulle drøftes.

Dengang følte radiorådsformanden sig desværre ikke foranlediget til at sikre sine medarbejderes informationspligt og -ret. Det juridiske

grundlag for informationsfriheden ligger i »Konvention om borgerlige og politiske rettigheder«, artikel 19. Her står: »Enhver har ret til meningsfrihed uden indblanding. Enhver har ret til ytringsfrihed, denne ret skal omfatte frihed til at søge, modtage og meddele oplysninger og tanker af enhver art uden hensyn til landegrænser, i mundtlig, skriftlig eller trykt form, i form af kunst eller ved andre midler efter eget valg». Den konvention skulle være temmelig skudsikker imod angreb på ytringsfriheden. Men selvom Danmark har undertegnet konventionen den 16.12.1966, så lades den ude af betragtning, når der bruges et brug for den. Den bruges mest, når Danmark påtæler andre landes krænkelse af ytrings- og informationsfriheden.

Men nu lover radiorådsformanden altså, at hun vil undersøge sagen, vurdere de politiske aspekter og måske skal der foretages et politisk indgreb. Også formanden for Dansk Journalistforbund, Hans Larsen, finder at sagen bør tages politisk. Til Information siger han: »Dommen kan gøre det nødvendigt at politisk vej at forsøge at få ændret straffelovens bestemmelser om privatlivets fred. Set fra et journalistisk synspunkt er det forfærdelig farligt, at Højesteret blåstempeler en fortolkning af straffelovens-bestemmelsen, som er så bred, at den ikke blot omfatter privat-individer, men også juridiske personer, institutioner, foreninger, selskaber».

Jeg tror at journalistforbundets formand har ret i sin betænkelighed. For de sidste par år har jo netop vist, at man kan anvende »privatlivets fred« som en hævet pegfinger overfor fotografer, der for eks. fotograferer politiet.

Det fik Preben Wilhelm til i 1979 at spørge: »Vil ministeren oplyse de gældende regler for fotografering af ordensmagten, herunder betingelserne for politiets beslaglæggelse af fotoudstyr i sådanne situationer samt for destruktion af allerede foretagne optagelser?».

Justitsminister Nathalie Lind svarede at fotografering af polititjenestemænd i visse tilfælde kunne indebære en krænkelse af polititjenestemændene.

Også Henning Rasmussen svarede på lignende spørgsmål, da han et halvt år senere så justitsminister. I Retsudvalget sagde han: »Der kan opstå situationer, hvor en politibetjent i funktion kan være beskyttet af paragraffen om uberegtiget fotografering i straffeloven og derfor ikke må fotograferes i aktion. Selvom det er på et offentligt tilgængeligt sted...».

Men privatlivets fred, som hele tiden omtales er garanteret i Straffelovens § 264. Den har til hensigt at beskytte læseren og forfatteren af disse linier — når vi for eks. tager bad. Så skal det være strafbart at stikke et fotoapparat ind ad vinduet

og fotograferer os i det rene ingen ting. Eller når man spadserer med sin nye kæreste på gaden en aften. Det er der en bred forståelse for. Ingen vil næppe være i tvivl om at det der er privatlivets fred, der krænkelse.

Men når frimurerne mødes, når aktionærer forsamles til generalforsamling eller når politiet sættes ind i det offentlige tjeneste, så er der tale om begivenheder der har almenhedens interesse. Også selvom Højesteret i sin dom i frimurer-sagen erklærer, at det ikke har nogen samfundsmæssig interesse.

I et samfund der kalder sig selv demokratisk er det nød-

vendigt med en presse og en offentlig diskussion. Og der er det utåleligt at de magtfulde kan skjule sig bag »privatlivets fred«, hver gang de foretager sig noget af afgørende samfundsmæssig betydning.

»GREDANAS generalforsamling blev mørklagt for TV-Avisens fotografer med henvisning til privatlivets fred. Det næste bliver vel, at TV ikke må dramadokumentere den slags begivenheder. Eller som formanden for Journalistforbundet spørger: »Vil møder i store aktieselskabers bestyrelser for eks. nu være beskyttet mod journalistisk-filmiske rekonstruktioner?»

Man spørger sig selv, om vi vil finde os i dette hemmelighedskammeri. Hvorfor må vi ikke se, hvordan frimurerbrødrene forbrødes?

Hvorfor må vi ikke se, hvordan GREDANA-aktionærer forvalter store arbejdspladser? Hvorfor må vi ikke se, hvordan politi og demonstranter mødes på gaden?

Eet står fast: Demokrater, der ønsker et mere åbent samfund, skal ikke stiltiende affinde sig med denne indskrænkning af ytrings- og informationsfriheden. Men man gør nok klogt i at indstille sig på, at dommen over Danmarks Radio vil være en dom, der meget let kan blive præcedensskabende. Friheden begrænses som bekendt millimeter for millimeter.

Mikael Witte  
talsmand for Komiteen til  
Ytringsfrihedens Værn

## Minningarorð um Niels Mørk

Tað kom kanska ikki so dætt við, tá deyðsboðini komu, at nú var Niels Mørk sloppin til ta ævigu hvílu. Helst hjá teimum sum kendu stóðu hansara, eftir at hann bleiv innlagdur á Suðuroyar sjúkrahús.

Sum hann hevði fyllt 87 ár 15. aug. doyði hann 15. juni. Tað má sigast, at tað er ikki øllum laða ein so langan arbeiðs-dag.

Um Niels Mørk, ið var føddur í Sandvík, kundi kanska verið mangt og hvat, at gjørt vart við eftir loknan arbeiðs-dag hansara.

Sum flestu dreingir tá i tíðini, var eitt at gera, og annað at lata vera. Annaðhvørt fara til skips ella hvat?

Har var onki i at velja. Soleiðis hevði hann sum unglingi valt sitt livs-starv.

Hetta mundi vera um tað mundi tá ið menn fóru at fiska á suðurland-inum. Evnaríkur sum hann var, fór hann at læra til skipara. Hetta gekk alt væl i lag, og fekk hann eisini prógv.

Miðskeiðis i tjugunum fór hann sjálvur at føra fiskiskip, ið tá øll bert

hevði seglini á at lita. Hetta beliv eisini fyrri ein stóran part livsstarv hansara. Hann kom soleiðis at fylgja útvikling-inum bæði á sjógv og á landi.

Hann fekk soleiðis eisini roynt motor-skipini. Eisini tað, at skæpa frá, at seta menn fram undir lesegljó til ú-kikk. Her komu stýrhús-ini væl við. Lat meg beinanvegin siga, at Niels ikki var nøgdur bert at fiska vár og summur. Hann fór ti sum fyrirlóðari, undir at lata deksbát við motori byggja um 1919 til vetr-arútróður sjálvur átt-andi. Hetta var tá tungt tak, men tað hepnadist væl at enda.

Eisini var hann fyrirlóðari at keypa nýggjan 30 tonsara »Órná-nýpuna« i 1946 sjálvur sjeindi. Nú var Niels ikki nakar ungdomur longur. Tá hevði hann áráði, at royna Norð-sjógvín eisini.

Soleiðis kundi eg enn meira lýst frá livsverki hansara. Lat hettar vera nokk at sýna, at hann hevði vilja, áráði og dugnaskap.

Nú er ongín av øllum

átta bátsfeløgum hansara eftir á lívi.

Soleiðis fer verðin við okkum øllum.

Niels var ein vitugur og valtalandi maður. Minni hevði hann gott. Og kundi hann siga frá mangari hending sum ikki øllum var beskoríð.

Niels misti konuna Elisabeth, ið var úr Gjógv, fyrri góðum hálv-um ári síðani.

Hetta og versnandi heilsa, bötti ikki um stóðuna. Tá eitt var hann glaður fyrri, og var tað, at fáa so hjartaliga viðfær frá yngstu dótt-rini Jofrid, ið kom at um-gangast hann heima.

Fimm áttu tey bornini,

4 gentur og 1 drong. Hann var til skips. Men vóru tær allar 4 døtnar um hann til tað seinasta, at lata eygu hansara aftur eftir stutta sjúk-ra-legu.

Ein yrking sigur: »Ak

er man fader moderles

man har så lidt at miste»

Gud styrki tykkum i

sakninum eftir tykkara

góðu kæru foreldur. Frið

lysá vit yvir minni

tinum.

Systur og svágur